

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

1 päivänä joulukuuta 2011 *

Asiassa C-145/10,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Handelsgericht Wien (Itävalta) on esittänyt 8.3.2010 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 22.3.2010, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Eva-Maria Painer

vastaan

Standard VerlagsGmbH,

Axel Springer AG,

Süddeutsche Zeitung GmbH,

Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co KG ja

Verlag M. DuMont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH & Co KG,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja K. Lenaerts sekä tuomarit J. Malenovský (esittelevä tuomari), E. Juhász, G. Arestis ja T. von Danwitz,

julkisasiamies: V. Trstenjak,
kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Eva-Maria Painer, edustajanaan Rechtsanwalt G. Zanger,
- Standard VerlagsGmbH, edustajanaan Rechtsanwältin M. Windhager,
- Itävallan hallitus, asiamiehenään E. Riedl,
- Espanjan hallitus, asiamiehenään N. Díaz Abad,

- Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, jota avustaa avvocato dello Stato M. Russo,

- Euroopan komissio, asiamiehenään S. Grünheid,

kuultuaan julkisasiamiehen 12.4.2011 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) 6 artiklan 1 alakohdan ja tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY (EYVL L 167, s. 10) 5 artiklan 3 kohdan d ja e alakohdan ja 5 kohdan tulkintaa.

- 2 Tämä pyyntö on esitetty oikeudenkäynnissä, jossa kantajana on yksityisenä ammatinharjoittajana toimiva valokuvaaja Eva-Maria Painer ja vastaajina viisi lehtitaloa: Standard VerlagsGmbH (jäljempänä Standard), Axel Springer AG (jäljempänä Axel Springer), Süddeutsche Zeitung GmbH, Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co

KG ja Verlag M. DuMont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH & Co KG ja joka koskee sitä, että nämä lehtitalot ovat käyttäneet Natascha K:sta otettuja valokuvia.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Kansainvälinen oikeus

- 3 Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen liitteessä 1 C mainittu teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehty sopimus allekirjoitettiin Marrakechissä 15.4.1994 ja hyväksyttiin Uruguayn kierroksen monenvälisissä kauppaneuvotteluissa (1986–1994) laadittujen sopimusten tekemisestä Euroopan yhteisön puolesta yhteisön toimivaltaan kuuluvissa asioissa 22.12.1994 tehdyllä neuvoston päätöksellä 94/800/EY (EYVL L 336, s. 1).
- 4 Teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen 9 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Jäsenten tulee saattaa lainsäädäntönsä [kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta tehdyn Bernin] yleissopimuksen [(24.7.1971 tehty Pariisin sopimuskirja), sellaisena kuin se on muutettuna 28.9.1979 (jäljempänä Bernin yleissopimus)] 1–21 artiklan ja sen liitteen mukaiseksi. Jäsenillä ei kuitenkaan ole tämän sopimuksen nojalla

tuon yleissopimuksen 6 bis artiklassa tarkoitettuja tai siitä johdettuihin oikeuksiin perustuvia oikeuksia tai velvoitteita.”

5 Bernin yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappale on muotoiltu seuraavasti:

"Ilmaisu 'kirjalliset ja taiteelliset teokset' käsittää kaikki kirjallisuuden, tieteen ja taiteen alaan kuuluvat tuotteet, niiden ilmaisutapaan tai muotoon katsomatta, kuten kirjat, kirjaset ja muut kirjoitukset; esitelvät, puheet, saarnat ja muut samankaltaiset teokset; näytelmä- tai musiikkinäytelmäteokset; tanssi- ja eletaiteelliset teokset; sanalliset tai sanattomat sävellysteokset; elokuvateokset, joihin rinnastetaan elokuvaamiseen verrattavalla tavalla ilmaistut teokset; piirustus-, maalaus-, rakennus-, kuvanveisto-, kaiverrus- ja kiviapiirustaitteen teokset; valokuvateokset, joihin rinnastetaan valokuvaamiseen verrattavalla tavalla ilmaistut teokset; sovelletun taiteen teokset; maantieteelliset, topografiset, rakennustaiteelliset tai tieteelliset kuvitukset, kartat, asemapiirroksot, luonnokset ja kolmiulotteiset teokset."

6 Bernin yleissopimuksen 10 artiklan 1 kappaleessa määrätään seuraavaa:

”Lainaukset yleisön saataville laillisesti saatetusta teoksesta, mukaan lukien lehdistö-
katsausten muodossa olevat lainaukset sanoma- ja aikakauslehtikirjoituksista, ovat
sallittuja edellyttäen, että lainaaminen on hyvän tavan mukaista ja että se tehdään
vain lainauksen tarkoituksen oikeuttamassa laajuudessa.”

7 Bernin yleissopimuksen 12 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Kirjallisten tai taiteellisten teosten tekijöillä on yksinoikeus sallia teostensa muunteleminen, sovittaminen ja muu muuttaminen.”

- 8 Bernin yleissopimuksen 37 artiklan 1 kappaleen c kohdassa määrätään seuraavaa:

”Eri tekstien tulkintaa koskevissa erimielisyyksissä on ranskankielinen teksti todistusvoimainen.”

- 9 Maailman henkisen omaisuuden järjestö (WIPO) on tehnyt 20.12.1996 Genevessä WIPO:n esitys- ja äänitesopimuksen ja WIPO:n tekijänoikeussopimuksen. Nämä kaksi sopimusta hyväksyttiin Euroopan yhteisön puolesta 16.3.2000 tehdyllä neuvoston päätöksellä 2000/278/EY (EYVL L 89, s. 6).
- 10 WIPO:n tekijänoikeussopimuksen 1 artiklan 4 kappaleen mukaan sopimuspuolten tulee noudattaa Bernin yleissopimuksen 1–21 artiklaa ja sen liitettä.

Unionin oikeus

Asetus N:o 44/2001

- 11 Asetuksen N:o 44/2001 11, 12 ja 15 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(11) Tuomioistuimen toimivaltaa koskevien sääntöjen ennustettavuuden on oltava hyvä, ja niiden on perustuttava periaatteeseen, jonka mukaan toimivaltainen

tuomioistuin määrätty pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan perusteella, ja vastaajan kotipaikan tuomioistuin on aina toimivaltainen, lukuun ottamatta joitakin tarkoin rajattuja tapauksia, joissa riidan kohteen tai osapuolten sopimusvapauden vuoksi jokin muu liittymäperuste on oikeutettu. – –

- (12) Asianmukaisen lainkäytön helpottamiseksi tai tuomioistuimen ja riita-asian läheisen yhteyden vuoksi tulisi olla vaihtoehtoisia toimivaltaperusteita vastaajan kotipaikan mukaan määrättyvän toimivaltaperusteen lisäksi.

– –

- (15) Lainkäytön yhdenmukaisuus edellyttää, että rinnakkaiset oikeudenkäynnit saadaan mahdollisimman vähin ja on varmistettava, ettei kahdessa jäsenvaltiossa anneta keskenään ristiriitaisia tuomioita. – –”

- ¹² Asetuksen N:o 44/2001 2 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kanne henkilöä vastaan, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimissa, jollei tämän asetuksen säännöksistä muuta johdu.”

- ¹³ Asetuksen 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa ainoastaan tämän luvun 2–7 jakson säännösten nojalla.”

- 14 Asetuksen 6 artiklan 1 alakohdassa, joka on sen II luvun 2 jaksossa, jonka otsikko on ”Erityinen toimivalta”, säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne myös:

- 1) jos asiassa on useampia vastaajia, siinä tuomioistuimessa, jonka alueella jollakin vastaajista on kotipaikka, edellyttäen että kanteiden välillä on niin läheinen yhteys, että niiden käsitteleminen ja ratkaiseminen yhdessä on toivottavaa, jotta kanteiden käsitteleminen eri oikeudenkäynneissä ei johtaisi ristiriitaisiin tuomioihin”.

Direktiivi 93/98/ETY

- 15 Tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajan yhdenmukaistamisesta 29.10.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/98/ETY (EYVL L 290, s. 9) 17 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Valokuvia suojataan jäsenvaltioissa erilaisin järjestelmin; valokuvateosten ja erityisesti sellaisten teosten, joilla niiden taiteellisen tai ammatillisen luonteen vuoksi on merkitystä sisämarkkinoilla, suojan voimassaoloajan riittäväksi yhdenmukaistamiseksi on määriteltävä tässä direktiivissä vaadittava omaperäisyyden taso; Bernin yleis-sopimuksessa tarkoitettua valokuvallista teosta on pidettävä omaperäisenä, jos se on tekijänsä yksilöllisyyttä kuvastava luovan henkisen työn tulos, ottamatta huomioon

muita perusteita, kuten arvoa tai tarkoitusta; muiden valokuvien suojaa on voitava säännellä kansallisella lainsäädännöllä.”

- 16 Direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa säädetään, että Bernin yleissopimuksen 2 artiklassa tarkoitetun kirjallisen tai taiteellisen teoksen tekijänoikeudet ovat voimassa koko tekijän elinajan ja 70 vuotta tämän kuolemasta.

- 17 Direktiivin 6 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Valokuvia, joita tekijänsä luovan henkisen työn tuloksina on pidettävä omaperäisinä, suojataan 1 artiklan mukaisesti. Mitään muuta perustetta ei sovelleta määritettäessä, voidaanko niitä suojata. Jäsenvaltiot voivat säätää myös muiden valokuvien suojasta.”

- 18 Direktiivi 93/98 kumottiin ja kodifioitiin tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta 12.12.2006 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2006/116/EY (EUVL L 372, s. 12), joka sisältää asiallisesti samat säännökset. Direktiivi 2006/116 tuli voimaan 16.1.2007.

- 19 Pääasiaan sovelletaan kuitenkin direktiiviä 93/98 tosiseikkojen tapahtumahetken perusteella.

Direktiivi 2001/29

20 Direktiivin 2001/29 6, 9, 21, 31, 32 ja 44 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(6) Koska alalla ei ole yhteisön tasolla suoritettu yhdenmukaistamista, useat jäsenvaltiot ovat teknisiin haasteisiin vastatakseen jo ryhtyneet kansallisella tasolla lainsäädäntötoimiin, jotka voivat aiheuttaa merkittäviä suojaan liittyviä eroja ja siten rajoittaa henkistä omaisuutta sisältävien tai niihin perustuvien palvelujen ja tuotteiden vapaata liikkuvuutta, mikä voi johtaa sisämarkkinoiden pirstoutumiseen ja epäjohtonmukaisuuksiin lainsäädännössä. Lainsäädännöllisten erojen ja epävarmuuden vaikutus kasvaa, kun tietoyhteiskunta, joka on jo suuresti lisännyt rajat ylittävää henkisen omaisuuden hyödyntämistä, kehittyy edelleen. Tämä kehitys jatkuu, ja sen kuuluukin jatkaa. Merkittävät oikeudelliset erot ja epävarmuus suojan osalta voivat estää uusia, tekijänoikeuteen ja lähioikeuksiin sidoksissa olevia tuotteita ja palveluja saavuttamasta suurtuotannon etuja.

--

(9) Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien yhdenmukaistamisen on perustuttava suojan korkeaan tasoon, koska nämä oikeudet ovat ratkaisevan tärkeitä henkisen luomistyön kannalta. Niiden suojaaminen auttaa varmistamaan luovuuden ylläpitämisen ja kehittymisen niin tekijöiden, esittäjien, tuottajien, kuluttajien, kulttuurin, teollisuuden kuin suuren yleisön etujen mukaisesti. Tämän vuoksi henkisen omaisuuden tunnustetaan olevan erottamaton osa omaisuuden käsitettä.

--

- (21) Tässä direktiivissä olisi määriteltävä kappaleen valmistamista koskevan oikeuden kattamien toimien ala eri edunsaajien osalta. Tämä olisi tehtävä sopusoinnussa yhteisön säännösten kanssa. Nämä toimet on tarpeen määritellä laajasti oikeusvarmuuden takaamiseksi sisämarkkinoilla.

--

- (31) Eri oikeudenhaltijaryhmien välisten samoin kuin eri oikeudenhaltijaryhmien ja suojatun aineiston käyttäjien välisten oikeuksien ja etujen oikeudenmukainen tasapaino on turvattava. --

- (32) Tässä direktiivissä annetaan tyhjentävä luettelo poikkeuksista ja rajoituksista kappaleen valmistamista koskevaan oikeuteen ja yleisölle välittämistä koskevaan oikeuteen. Eräät poikkeukset ja rajoitukset koskevat vain kappaleen valmistamista koskevaa oikeutta. Tässä luettelossa otetaan aiheellisella tavalla huomioon jäsenvaltioiden erilaiset oikeudelliset perinteet samalla kun pyritään varmistamaan sisämarkkinoiden asianmukainen toiminta. Jäsenvaltioiden olisi sovellettava näitä poikkeuksia ja rajoituksia yhdenmukaisella tavalla ja tilannetta olisi arvioitava uudelleen tarkasteltaessa sitä tulevaa lainsäädäntöä, jolla tämä direktiivi pannaan täytäntöön.

--

- (44) Tämän direktiivin mukaisia poikkeuksia ja rajoituksia olisi sovellettava kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti. Niitä ei saa soveltaa tavalla, joka haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja tai on ristiriidassa hänen teoksensa tai muun aineistonsa tavanomaisen hyödyntämisen kanssa. Jäsenvaltioiden säättäessä näistä poikkeuksista tai rajoituksista olisi erityisesti otettava huomioon

lisääntynyt taloudellinen vaikutus, joka tällaisilla poikkeuksilla tai rajoituksilla voi olla uudessa sähköisessä ympäristössä. Tämän vuoksi tiettyjen poikkeusten tai rajoitusten soveltamisalan on ehkä oltava entistäkin rajoitetumpi silloin, kun kyse on tekijänoikeudella suojattujen teosten tai muun aineiston tietyistä uusista käyttötavoista.”

- 21 Direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämä direktiivi koskee tekijänoikeuden ja lähioikeuksien oikeudellista suojaa sisämarkkinoilla ja erityisesti tietoyhteiskunnassa.”

- 22 Direktiivin 2 artiklassa, joka koskee oikeutta kappaleen valmistamiseen, säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen on:

- a) tekijöillä teostensa osalta

— —”

23 Direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että tekijöillä on yksinoikeus sallia tai kieltää teostensa langallinen tai langaton välittäminen yleisölle, mukaan lukien teosten saattaminen yleisön saataviin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teokset saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.”

24 Direktiivin 2001/29 5 artiklan otsikko on ”Poikkeukset ja rajoitukset”, ja sen 3 kohdan d ja e alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksista tai rajoituksista 2 ja 3 artiklassa säädettyihin oikeuksiin seuraavissa tapauksissa:

– –

d) lainaukset muun muassa arvostelua tai selostusta varten sillä edellytyksellä, että lainaukset koskevat teosta tai muuta aineistoa, joka on jo laillisesti saatettu yleisön saataviin, ja että lähde ja myös tekijän nimi mainitaan, jollei tämä osoittaudu mahdottomaksi, ja että lainausten käyttö on hyvän tavan mukaista, sekä siinä laajuudessa kuin kyseinen erityistarkoitus tällaista käyttöä vaatii

e) käyttö yleistä turvallisuutta palveleviin tarkoituksiin tai hallinnollisen, parlamentaarisen tai tuomioistuinkäsittelyn asianmukaisen suorittamisen tai niiden selostamisen varmistamiseksi

– –”

25 Direktiivin 5 artiklan 5 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän artiklan 1, 2, 3 ja 4 kohdan mukaisia poikkeuksia ja rajoituksia sovelletaan vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.”

Kansallinen lainsäädäntö

26 Edellä mainitut direktiivin 2001/29 säännökset on saatettu osaksi Itävallan oikeutta tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin ja tekijänoikeuden lähioikeuksista annetulla liittovaltion lailla (Bundesgesetz über das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Kunst und über verwandte Schutzrechte, Urheberrechtsgesetz).

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

27 Painer on työskennellyt useita vuosia itsenäisenä valokuvaajana ja kuvannut muun muassa lapsia päiväkodeissa. Hän oli tällaisessa yhteydessä ottanut valokuvia Nata-scha K:sta, suunnitellut kuvan taustan, päättänyt kuvattavan asennosta ja kasvojen ilmeestä, ottanut valokuvat ja kehittänyt ne (jäljempänä riidanalaiset valokuvat).

- 28 Painer on yli 17 vuoden ajan merkinnyt nimensä ottamiinsa valokuviin. Merkintäta-
vat ovat olleet erilaisia eri aikoina: albumeissa tai passepartout-kehyksissä käytettiin
tarroja ja/tai painotekstiä. Merkinnoissa on aina mainittu hänen nimensä ja hänen
valokuvausliikkeensä osoite.
- 29 Painer on myynyt valmistamiaan kuvia luovuttamatta kolmansille oikeutta valokuviin
ja myöntämättä lupaa niiden julkaisemiseen. Valokuvien ostohintaan on siis sisälty-
nyt ainoastaan niistä valmistettujen kappaleiden hinta.
- 30 Sen jälkeen kun 10-vuotias Natascha K. siepattiin vuonna 1998, toimivaltaiset tur-
vallisuusviranomaiset antoivat etsintäkuulutuksen, jossa käytettiin riidanalaisia
valokuvia.
- 31 Pääasian vastaajat ovat lehtikustantamoja. Ainoastaan Standardilla on kotipaikka
Wienissä (Itävalta). Muiden neljän vastaajan kotipaikka on Saksassa.
- 32 Standard julkaisee Der Standard -nimistä päivälehteä, joka ilmestyy Itävallassa. Süd-
deutsche Zeitung GmbH julkaisee Süddeutsche Zeitung -nimistä päivälehteä, joka
ilmestyy sekä Itävallassa että Saksassa. Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co
KG julkaisee Saksassa Der Spiegel -nimistä viikkolehteä, joka ilmestyy myös Itäval-
lassa. Verlag M. DuMont Schauberg Expedition der Kölnischen Zeitung GmbH &
Co KG kustantaa Express-nimistä päivälehteä, joka ilmestyy ainoastaan Saksassa.
Axel Springer julkaisee Bild-nimistä päivälehteä, jonka Saksassa ilmestyvää painos-
ta ei myydä Itävallassa. Tämän lehden Münchenissä ilmestyvää painosta myydään
sitä vastoin myös Itävallassa. Axel Springer julkaisee lisäksi toista, Die Welt -nimistä
päivälehteä, joka ilmestyy Itävallassa, ja ylläpitää uutisia sisältäviä internetsivustoja.

- 33 Natascha K. onnistui vuonna 2006 pakenemaan sieppaajaltaan.
- 34 Natascha K:n paon ja hänen ensimmäisen julkisen esiintymisensä jälkeen pääasian vastaajat julkaisivat riidanalaiset valokuvat lehdissä ja mainituilla internetsivustoilla mainitsematta kuitenkaan valokuvien tekijän nimeä tai käyttäen jonkin muun tekijän kuin Painerin nimeä.
- 35 Tapausta käsiteltiin lehdistössä ja internetsivustoilla eri tavoin niihin valittujen kuvien ja kuvien saatetekstien osalta. Pääasian vastaajat ovat ilmoittaneet saaneensa riidanalaiset valokuvat uutistoimistolta ilman Painerin nimeä tai niin, että tekijän nimeksi oli ilmoitettu jokin muu nimi.
- 36 Useat lehdet julkaisivat lisäksi muotokuvan, joka oli laadittu tietokoneohjelmalla riidanalaisista valokuvista ja jota käytettiin kuvana Natascha K:n oletetuista kasvoista (jäljempänä riidanalainen luonnoskuva), koska tuoreempaa valokuvaa ei ollut, aina siihen saakka, kunnes hän esiintyi ensimmäisen kerran julkisuudessa.
- 37 Painer nosti 10.4.2007 kanteen Handelsgericht Wienissä ja vaati, että pääasian vastaajat määrätään välittömästi lopettamaan hänen suostumuksettaan ja häntä tekijäksi mainitsematta tapahtuva kappaleen valmistaminen riidanalaisista valokuvista ja riidanalaisesta luonnoskuvasta ja/tai niiden levittäminen.
- 38 Painer vaati lisäksi, että pääasian vastaajat veloitetaan esittämään tilinpitonsa sekä suorittamaan hänelle asianmukainen palkkio ja korvaus kärsitystä vahingosta.

- 39 Samanaikaisesti Painer pani vireille turvaamistoimimenettelyn, jonka Oberster Gerichtshof (korkein oikeus) on ratkaissut ylimpänä oikeusasteena 26.8.2009 antamallaan ratkaisulla.
- 40 Ennakkoratkaisupyynnön mukaan Oberster Gerichtshof katsoi, etteivät pääasian vastaajat tarvinneet sovellettavien kansallisten säännösten perusteella Painerin lupaa riidanalaisen luonnoskuvan julkaisemiseen.
- 41 Oberster Gerichtshofin mukaan riidanalainen valokuva, jota oli käytetty mallina luonnoskuvaan tehtäessä, tosin oli tekijänoikeuden suojaama valokuvateos. Se katsoi, ettei riidanalaisen luonnoskuvan toteutusta eikä julkaisemista voitu kuitenkaan pitää sellaisena kuvan muuntelemisena, joka olisi edellyttänyt valokuvateoksen tekijän eli Painerin suostumusta, vaan vapaana käyttönä, joka voi tapahtua ilman hänen suostumustaan.
- 42 Muuntelemiseksi tai vapaaksi käytöksi katsominen riippuu Oberster Gerichtshofin mukaan aina siitä, mitä on pidettävä luovan työn osuutena alkuperäisessä teoksessa. Mitä merkittävämpi asema luovalla työllä on, sitä vaikeampi on hyväksyä vapaata käyttöä. Kun kyse on sellaisista henkilökuvista kuin pääasiassa kyseessä oleva riidanalainen valokuva, sen tekijällä on vain rajallinen mahdollisuus omaperäiseen luovaan panokseen. Tästä syystä kyseisen valokuvan saama tekijänoikeudellinen suoja on rajoitetumpi. Lisäksi tähän valokuvaan perustuva, riidanalainen luonnoskuva on katsottava uudeksi itsenäiseksi teokseksi, joka saa sellaisenaan tekijänoikeudellista suojaa.
- 43 Handelsgericht Wien päätti näin lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohtaa tulkittava siten, ettei sen soveltamiselle ja kanteiden käsittelylle yhdessä ole esteenä se, että useita vastaajia vastaan nostetut kanteet, jotka koskevat sisällöltään samanlaisia tekijänoikeuden

loukkauksia, perustuvat jäsenvaltioiden erilaisiin mutta sisällöltään olennaisilta osin samanlaisiin oikeudellisiin perustoihin, kuten on asia niiden sääntöjen osalta, joita sovelletaan kaikissa Euroopan valtioissa kieltomääräykseen tilanteessa, jossa tuottamuksella ei ole merkitystä, oikeuteen saada kohtuullista korvausta tekijänoikeuden loukkauksista ja oikeuteen saada vahingonkorvausta sääntöjenvastaisesta käytöstä?

- 2) a) Onko direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohtaa, luettuna yhdessä sen 5 artiklan 5 kohdan kanssa, tulkittava siten, ettei sen soveltamiselle ole esteenä se, että teosta tai muuta suojattua aineistoa lainaava lehtiartikkeli ei ole tekijänoikeudella suojattu kirjallinen teos?
- b) Onko direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohtaa, luettuna yhdessä sen 5 artiklan 5 kohdan kanssa, tulkittava siten, ettei sen soveltamiselle ole esteenä se, että lainattuun teokseen tai muuhun suojattuun aineistoon ei ole merkitty tekijän tai taiteilijan nimeä?
- 3) a) Onko direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan e alakohtaa, luettuna yhdessä sen 5 artiklan 5 kohdan kanssa, tulkittava siten, että sen soveltaminen yleistä turvallisuutta edistävän rikosasiaa koskevan oikeudenkäytön mukaisesti edellyttää turvallisuusviranomaisten konkreettista, ajankohtaista ja nimenomaisesti pyyntöä valokuvan julkaisemiseksi, toisin sanoen valokuvan julkaisemista etsintätarkoituksessa viranomaisen määräyksestä, ja että muutoin tekijänoikeutta on loukattu?

- b) Jos kysymykseen 3 a vastataan kieltävästi, voivatko tiedotusvälineet nojautua direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan e alakohtaan myös silloin, kun ne päättävät itse ilman vastaavanlaista viranomaisten etsintäkuulutusta siitä, julkaistaanko kuva 'yleisen turvallisuuden nimissä'?

- c) Jos kysymykseen 3 b vastataan myöntävästi, riittääkö tällöin, jos tiedotusvälineet väittävät jälkikäteen, että kuva on julkaistu etsintää varten, vai edellytetäänkö joka tapauksessa konkreettista etsintäkuulutusta, jolla pyydetään lukijoiden apua rikoksen selvittämiseksi ja joka liittyy suoraan valokuvan julkaisemiseen?

- 4) Onko direktiivin 2001/29 1 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä sen 5 artiklan 5 kohdan ja Bernin yleissopimuksen 12 artiklan kanssa, ja ottaen erityisesti huomioon ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn [Roomassa 4.11.1950 allekirjoitettuun] yleissopimukseen liitetyn ensimmäisen lisäpöytäkirjan 1 artikla ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 17 artikla, tulkittava siten, että valokuvateoksilla ja/tai valokuvilla ja erityisesti henkilökuvilla on 'heikompi' tekijänoikeudellinen suoja tai ei lainkaan tällaista suojaa, koska niiden muuntelumahdollisuudet ovat liian pienet 'kuvan realistisuuden' takia?"

Ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen

- ⁴⁴ Pääasian vastaajat ovat huomautuksissaan kiistäneet useilla eri perusteilla sekä ennakkoratkaisupyynnön että eri ennakkoratkaisukysymysten tutkittavaksi ottamisen edellytysten täyttymisen.

- 45 Ensiksi pääasian vastaajat väittävät, että ennakkoratkaisupyyntö on jätettävä tutkimatta siksi, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole esittänyt riittävää selvitystä syistä, joiden vuoksi se ei ole varma siitä, miten unionin oikeutta on tulkittava, ja siksi, ettei se ole kyennyt osoittamaan sitä, että pääasiaan sovellettavat kansallisen oikeuden säännökset ja unionin oikeuden säännökset liittyvät toisiinsa riittävästi. Se ei ole varsinkaan maininnut asian kannalta merkityksellisiä kansallisen oikeuden säännöksiä.
- 46 Vakiintuneen oikeuskäytännön perusteella todettakoon tähän, että jotta unionin oikeutta voitaisiin tulkita siten, että tulkinta olisi kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen, sen on määritettävä esittämiinsä kysymyksiin liittyvät tosiseikat ja oikeudelliset seikat tai ainakin selostettava ne tosiseikkoja koskevat lähtökohdat, joihin nämä kysymykset perustuvat (ks. mm. asia C-143/03, Viacom Outdoor, tuomio 17.2.2005, Kok., s. I-1167, 22 kohta; asia C-145/03, Keller, tuomio 12.4.2005, Kok., s. I-2529, 29 kohta ja yhdistetyt asiat C-11/04, C-12/04 ja C-194/04, ABNA ym., tuomio 6.12.2005, Kok., s. I-10423, 45 kohta).
- 47 Unionin tuomioistuin on korostanut myös, että on tärkeää, että kansallinen tuomioistuin ilmoittaa tarkat syyt, joiden perusteella se on päättänyt pyytää unionin oikeuden tulkintaa ja päätenyt siihen, että ennakkoratkaisukysymyksen esittäminen unionin tuomioistuimelle on tarpeellista. Unionin tuomioistuin on tämän vuoksi katsonut, että on välttämätöntä, että kansallinen tuomioistuin antaa edes vähäisen selostuksen niistä syistä, joiden perusteella se on valinnut ne unionin oikeuden säännökset ja määräykset, joiden tulkintaa se pyytää, ja siitä, miten nämä oikeussäännöt ja pääasiassa sovellettava kansallinen lainsäädäntö liittyvät toisiinsa (ks. mm. asia C-318/00, Bacardi-Martini ja Cellier des Dauphins, tuomio 21.1.2003, Kok., s. I-905, 43 kohta ja em. yhdistetyt asiat ABNA ym., tuomion 46 kohta).
- 48 Käsiteltävänä olevassa tapauksessa on huomattava, että ennakkoratkaisupyyntöä määritetään esitettyihin kysymyksiin liittyvät tosiseikat ja kansalliset oikeussäännöt. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ilmoittaa lisäksi syyt, joiden perusteella se on pitänyt tarpeellisena esittää ennakkoratkaisukysymyksiä unionin tuomioistuimelle, koska se tekee selkoa pääasian asianosaisten puoltamista vastakkaisista näkemyksistä siitä, onko asian kannalta merkityksellisiä kansallisia oikeussääntöjä, sellaisina

kuin Oberster Gerichtshof on niitä ratkaisemassaan turvaamistoimiasiassa tulkinut, pidettävä yhteensopivina kysymysten kohteena olevien unionin oikeussääntöjen kanssa.

- 49 Tästä seuraa, että unionin tuomioistuimella on käytettävissään riittävästi tietoja voidakseen antaa kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllisen vastauksen.
- 50 Pääasian vastaajien tähän liittyvä väite on näin ollen hylättävä ja ennakkoratkaisupyynnön todettava täyttävän tutkittavaksi ottamisen edellytykset.
- 51 Pääasian vastaajien toiseksi esittämän yksityiskohtaisemman väitteen mukaan ensimmäistä kysymystä ei voida tutkia, koska ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella ei ole toimivaltaa pyytää unionin tuomioistuimelta ratkaisua ennakkoratkaisukysymykseen, joka koskee asetuksen N:o 44/2001 tulkintaa. Näin on niiden mukaan siksi, että ainoastaan ne tuomioistuimet, joiden ratkaisuihin ei voida kansallisen lainsäädännön mukaan hakea muutosta, voivat EY 68 artiklan 1 kohdan nojalla pyytää unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua kyseisen asetuksen tulkinnasta. Käsiteltävänä olevassa tapauksessa tilanne on kuitenkin se, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ratkaisuihin voidaan hakea muutosta kansallisen lainsäädännön mukaan, sillä se käsittelee asiaa ensimmäisenä asteena.
- 52 Tässä yhteydessä on huomattava, että ennakkoratkaisupyynnön kohteena oleva asetus N:o 44/2001 on annettu EY:n perustamissopimuksen kolmannen osan IV osastossa olevan EY 65 artiklan nojalla.
- 53 On totta, että EY 68 artiklan 1 kohdan mukaan asiaa ensimmäisenä asteena käsittelevillä tuomioistuimilla ei ole oikeutta ennakkoratkaisumenettelyn vireille panemiseen silloin, kun kyse on EY:n perustamissopimuksen IV osaston alalla toteutetuista toimista.

- 54 Ennakkoratkaisupyyntö on kuitenkin esitetty 22.3.2010 eli sen jälkeen, kun Lissabonin sopimus tuli voimaan. EY 68 artikla on kumottu mainitun sopimuksen voimaantulosta 1.12.2009 alkaen. Tuomioistuinten yhteistyötä siviilioikeuden alalla koskevien toimien tulkintaa koskeviin ennakkoratkaisukysymyksiin sovelletaan täten SEUT 267 artiklan mukaisia ennakkoratkaisupyyntöjä koskevia yleisiä sääntöjä. Näin ollen SEUT 267 artiklaa sovelletaan myös asetusta N:o 44/2001 koskeviin ennakkoratkaisupyyntöihin.
- 55 Tämän vuoksi ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kaltaisilla tuomioistuinilla on oikeus saattaa unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi asetuksen N:o 44/2001 tulkintaa koskeva ennakkoratkaisukysymys.
- 56 On siis katsottava, että ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys voidaan ottaa tutkittavaksi.
- 57 Kolmanneksi pääasian vastaajat väittävät, että toisen kysymyksen a kohdalla ei ole merkitystä asian kannalta, ja kysymys ei näin täytä tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä, koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole todennut sitä, että pääasiasa kyseessä olevat lehtiartikkelit eivät saa tekijänoikeudellista suojaa.
- 58 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on kuitenkin niin, että SEUT 267 artiklaan perustuvan yhteistyön puitteissa yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Kun esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimen on tämän vuoksi lähtökohtaisesti ratkaistava ne (ks. asia C-380/01, Schneider, tuomio 5.2.2004, Kok., s. I-1389, 21 kohta; asia C-165/03, Längst, tuomio 30.6.2005, Kok., s. I-5637, 31 kohta ja asia C-313/07, Kirtruna ja Vigano, tuomio 16.10.2008, Kok., s. I-7907, 26 kohta).

- 59 Tämän johdosta olettamana on, että kansallisen tuomioistuimen niiden oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella, joiden määrittämisestä se vastaa ja joiden paikkansapitävyyden selvittäminen ei ole unionin tuomioistuimen tehtävä, esittämällä unionin oikeuden tulkintaan liittyvillä kysymyksillä on merkitystä asian ratkaisun kannalta. Unionin tuomioistuin voi jättää tutkimatta kansallisen tuomioistuimen esittämän pyynnön ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeussäännön tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, tai jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. mm. yhdistetyt asiat C-94/04 ja C-202/04, Cipolla ym., tuomio 5.12.2006, Kok., s. I-11421, 25 kohta; yhdistetyt asiat C-222/05–C-225/05, van der Weerd ym., tuomio 7.6.2007, Kok., s. I-4233, 22 kohta ja em. asia Kirtruna ja Viganò, tuomion 27 kohta).
- 60 Pelkästään se, ettei ennakkoratkaisupyyntöissä ole muodollisesti todettu, että pääasiassa kyseessä olevat lehtiartikkelit eivät saa tekijänoikeudellista suojaa, ei tarkoita, että toisen kysymyksen a kohdan hypoteettisuutta tai sitä, ettei sillä ole yhteyttä käsiteltävänä olevan asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, olisi pidettävä ilmeisenä.
- 61 Näin ollen se, ettei ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ole todennut, että pääasiassa kyseessä olevat lehtiartikkelit eivät saa tekijänoikeudellista suojaa, ei merkitse sitä, että toisen kysymyksen a kohta on jätettävä tutkimatta.
- 62 Toisen kysymyksen a kohta on siis otettava tutkittavaksi.
- 63 Neljänneksi pääasian vastaajat esittävät, että toisen kysymyksen b kohta on myös jätettävä tutkimatta, koska vastaus tähän kysymykseen voidaan saada suoraan direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohdasta eikä vastauksesta voi olla perusteltua epäilystä.

- 64 Mikään ei kuitenkaan estä kansallista tuomioistuinta esittämästä unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymystä, johon annettavasta vastauksesta ei pääasian vastaajien mukaan voi olla perusteltua epäilystä (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-428/06–C-434/06, UGT-Rioja ym., tuomio 11.9.2006, Kok., s. I-6747, 42 ja 43 kohta).
- 65 Vaikka siis olisi niin, ettei vastauksesta esitettyyn kysymykseen voisi olla perusteltua epäilystä, kysymyksen ei silti voida katsoa olevan sellainen, että se pitäisi jättää tutkimatta.
- 66 Toisen kysymyksen b kohta on siis otettava tutkittavaksi.
- 67 Pääasian vastaajat esittävät viidenneksi, että neljäs kysymys on jätettävä tutkimatta, koska se on liian yleinen eikä vaikuta pääasiassa annettavaan ratkaisuun.
- 68 Tämä kysymys ei kuitenkaan kuulu yhteenkään edellä 59 kohdassa mainituista tapauksista.
- 69 Kansallinen tuomioistuin haluaa tietää, onko Oberster Gerichtshofin tekemä erottelu henkilökuvan vapaan käytön ja siihen kohdistuvan kappaleen valmistamisen välillä, joka on kuvattu edellä 41 ja 42 kohdassa, unionin oikeuden mukainen. Tällainen erottelu riippuu sen suojan olemassaolosta ja/tai laajuudesta, joka tällaiselle teokselle annetaan unionin oikeudessa vahvistettujen kriteerien perusteella.
- 70 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen neljättä kysymystä ei näin ollen voida pitää täysin irrallisena pääasian riidan tosiseikoista tai kohteesta tai luonteeltaan hypoteettisena, koska se kohdistuu juuri sen selvittämiseen, onko tällainen suoja olemassa ja/tai kuinka laaja tällainen suoja on.

- 71 Näin ollen on katsottava, että neljäs kysymys täyttää tutkittavaksi ottamisen edellytykset.

Ennakkoratkaisukysymykset

Ensimmäinen kysymys

- 72 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa ensimmäisellä kysymyksellään vastauksen siihen, onko asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohtaa tulkittava siten, että esteenä tämän säännöksen soveltamiselle on se, että useita eri vastaajia vastaan nostetut kanteet, jotka koskevat sisällöltään samanlaisia tekijänoikeuden loukkauksia, perustuvat jäsenvaltioissa erilaisiin oikeudellisiin perustoihin.
- 73 Asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohdan toimivaltasäännön mukaan silloin, kun asiassa on useampia vastaajia, henkilöä vastaan voidaan nostaa kanne siinä tuomioistuimessa, jonka alueella jollakin vastaajista on kotipaikka, edellyttäen, että kanteiden välillä on niin läheinen yhteys, että niiden käsitteleminen ja ratkaiseminen yhdessä on toivottavaa, jotta kanteiden käsitteleminen eri oikeudenkäynneissä ei johtaisi ristiriitaisiin ratkaisuihin.
- 74 Koska tällä erityissäännöllä poiketaan asetuksen N:o 44/2001 2 artiklassa vahvistetusta pääsäännön mukaisesta vastaajan kotipaikan tuomioistuimen toimivaltaisuudesta, sitä on tulkittava suppeasti eikä sen voida tulkita koskevan muita kuin kyseisessä asetuksessa nimenomaisesti tarkoitettuja tilanteita (ks. asia C-98/06, Freeport, tuomio 11.10.2007, Kok., s. I-8319, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 75 Näin on siksi, että – kuten asetuksen N:o 44/2001 11 perustelukappaleessa todetaan – toimivaltasääntöjen ennustettavuuden on oltava hyvä, ja niiden on perustuttava periaatteeseen, jonka mukaan toimivaltainen tuomioistuimien määräytyy pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan perusteella, ja vastaajan kotipaikan tuomioistuimien on aina toimivaltainen, lukuun ottamatta joitakin tarkoin rajattuja tapauksia, joissa riidan kohteen tai osapuolten sopimusvapauden vuoksi jokin muu liittymäperuste on oikeutettu.
- 76 Asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohdan sanamuodosta ei ilmene, että eri vastaajia vastaan nostettujen kanteiden oikeudellisen perustan identtisyys olisi edellytyksenä kyseisen säännöksen soveltamiselle (em. asia Freeport, tuomion 38 kohta).
- 77 Asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohdan toimivaltasäännön kohteesta on todettava, että sillä vastataan asetuksen 12 ja 15 perustelukappaleen mukaan tarpeeseen helpottaa hyvää lainkäyttöä, rajoittaa mahdollisimman paljon rinnakkaisten oikeudenkäyntien määrää ja välttää näin ristiriitaiset ratkaisut, jotka johtuisivat siitä, että kanteet on käsitelty eri oikeudenkäynneissä.
- 78 Samaa sääntöä ei kuitenkaan voida soveltaa siten, että se antaisi kantajalle mahdollisuuden nostaa kanteen useampia vastaajia vastaan vain, jotta toimivaltaa ei olisi sellaisen valtion tuomioistuimilla, jonka alueella jollakin näistä vastaajista on kotipaikka (ks. vastaavasti asia 189/87, Kalfelis, tuomio 27.9.1988, Kok., s. 5565, Kok. Ep. IX, s. 749, 8 ja 9 kohta ja asia C-51/97, Réunion européenne, tuomio 27.10.1998, Kok., s. I-6511, 47 kohta).
- 79 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on tältä osin todettu, että jotta tuomioita voitaisiin pitää asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuna tavalla ristiriitaisina, on sen lisäksi, että riita-asioiden ratkaisut eroavat toisistaan, oltava niin, että ero liittyy samaan tosiseikastoon ja samaan oikeudelliseen tilanteeseen (ks. em. asia Freeport, tuomion 40 kohta).

- 80 On kuitenkin niin, että arvioitaessa sitä, millä tavoin kanteet liittyvät toisiinsa, eli onko vaaraa siitä, että kanteiden käsitteleminen eri oikeudenkäynneissä johtaa keskenään ristiriitaisiin ratkaisuihin, oikeudellisten perusteiden identtisyys on vain yksi tekijä muiden joukossa. Se ei ole asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohdan soveltamisen välttämätön edellytys (ks. vastaavasti em. asia Freeport, tuomion 41 kohta).
- 81 Useita eri vastaajia vastaan nostettujen kanteiden oikeudellisten perustojen erilaisuus ei näin sellaisenaan ole esteenä asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohdan soveltamiselle, kunhan vastaajat ovat voineet ennakoida riskin siitä, että heitä vastaan voidaan nostaa kanne jäsenvaltiossa, jossa ainakin yhdellä heistä on kotipaikka (ks. vastaavasti em. asia Freeport, tuomion 47 kohta).
- 82 Näin on sitäkin suuremmalla syyllä silloin, kun kansalliset lainsäädännöt – kuten nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa – joihin useita eri vastaajia vastaan nostetut kanteet perustuvat, osoittautuvat ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan sisällöltään samanlaisiksi.
- 83 Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on lisäksi arvioida kaikkien asiassa esiin tulleiden seikkojen perusteella, liittyvätkö sen käsiteltäväksi saatetut kanteet toisiinsa eli onko vaaraa siitä, että kanteiden käsittely eri oikeudenkäynneissä johtaa keskenään ristiriitaisiin ratkaisuihin. Tässä yhteydessä voi olla merkitystä sillä, ovatko vastaajat, joita tekijänoikeuden haltija moittii sisällöltään samanlaisista tekijänoikeutensa loukkauksista, toimineet yksin tai erikseen.
- 84 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohtaa on tulkittava siten, että tämän säännöksen soveltamiselle ei ole esteenä se, että useita eri vastaajia vastaan nostetut kanteet, jotka koskevat sisällöltään samanlaisia tekijänoikeuden loukkauksia, perustuvat jäsenvaltioissa

erilaisiin oikeudellisiin perustoihin. Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida kaikkien asiassa esiin tulleiden seikkojen perusteella, onko vaaraa siitä, että kanteiden käsittely eri oikeudenkäynneissä johtaa keskenään ristiriitaisiin ratkaisuihin.

Neljäs kysymys

- ⁸⁵ Seuraavaksi on käsiteltävä neljättä kysymystä, jonka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on esittänyt sen näkemyksen oikeellisuuden arvioimiseksi, jonka mukaan pääasian vastaajat eivät tarvinneet Painerin suostumusta henkilökuvasta valmistetun riidanalaisen luonnoskuvan julkaisemiseen, koska tällaisen valokuvan saama suoja on rajoitettu tai olematon sen luovan työn osuuden rajallisuuden vuoksi, johon kyseinen valokuva antoi mahdollisuuden.
- ⁸⁶ Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämä kysymys on siis ymmärrettävä niin, että kysymyksen kohteena on lähinnä se, onko direktiivin 93/98 6 artiklaa tulkittava siten, että henkilokuva voi tämän säännöksen nojalla saada tekijänoikeudellista suojaa, ja jos tähän vastataan myöntävästi, onko tämä suoja tällaisiin valokuviin liittyvän, liian vähäiseksi väitetyn luovan työn osuuden vuoksi erityisesti direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohdassa vahvistetun, kappaleen valmistamista koskevan sääntelyn osalta rajoitetumpi kuin se, jota muut teokset ja erityisesti valokuvateokset saavat.
- ⁸⁷ Todettakoon ensimmäiseksi siihen, voivatko henkilökuvien kaltaiset realistiset valokuvat saada direktiivin 93/98 6 artiklan nojalla tekijänoikeudellista suojaa, että asiassa C-5/08, Infopaq International, 16.7.2009 annetussa tuomiossa (Kok., s. I-6569,

35 kohta) on jo todettu, että tekijänoikeutta voidaan soveltaa ainoastaan sellaiseen aineistoon – kuten valokuva – joka on omaperäinen siinä mielessä, että se on tekijänsä luovan henkisen työn tulos.

- 88 Kuten direktiivin 93/98 17 perustelukappaleessa on todettu, kyse on tekijän luovan henkisen työn tuloksesta silloin, kun se kuvastaa tekijänsä yksilöllisyyttä.
- 89 Tästä on kysymys silloin, kun tekijä on teoksen toteutuksessa kyennyt ilmaisemaan luovia kykyjään tekemällä vapaita luovia ratkaisuja (ks. a contrario yhdistetyt asiat C-403/08 ja C-429/08, Football Association Premier League ym., tuomio 4.10.2011, Kok., s. I-9083, 98 kohta).
- 90 Henkilökuvasta todettakoon, että tekijä voi tehdä vapaita luovia ratkaisuja monilla eri tavoilla ja monissa eri kuvan toteutuksen vaiheissa.
- 91 Valmisteluvaiheessa tekijä voi valita lavastuksen, kuvattavan henkilön asennon ja valaistuksen. Henkilökuvaa ottaessaan hän voi valita rajauksen, kuvakulman ja haluamansa tunnelman. Vedosta tehdessään tekijä voi valita eri kehitysmenetelmistä sen, jota hän haluaa käyttää, tai käyttää tarvittaessa tietokoneohjelmaa.
- 92 Näillä eri ratkaisuilla henkilökuvan tekijä pystyy lyömään teokseensa ”oman persoonallisen leimansa”.

- 93 Tästä syystä tekijän liikkumavara luovien kykyjensä käyttämisessä ei ole välttämättä rajallinen tai olematon, kun kyse on henkilökuvasta.
- 94 Edellä esitetyn perusteella on siis katsottava, että henkilökuva voi saada direktiivin 93/98 6 artiklan nojalla tekijänoikeudellista suojaa, edellyttäen että tällainen valokuva on sellaisen luovan henkisen työn tulos, joka kuvastaa tekijänsä yksilöllisyyttä ja joka käy ilmi niistä vapaista luovista ratkaisuksista, joihin tekijä on päätenyt valokuvaa toteuttaessaan, mikä kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä kussakin yksittäistapauksessa.
- 95 Toiseksi siihen, onko tällainen suoja rajoitetumpi kuin muiden teosten, kuten muiden valokuvateosten, suoja, todettakoon heti, että suojatun teoksen tekijällä on direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohdan nojalla yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen siitä.
- 96 Oikeuskäytännössä on jo todettu, että tällä säännöksellä taatun suojan on oltava ulottuvuudeltaan laaja (ks. em. asia Infopaq International, tuomion 43 kohta).
- 97 Lisäksi on todettava, ettei direktiivissä 2001/29 eikä muissa näitä kysymyksiä koskeissa direktiiveissä ole säännöksiä, joiden perusteella voitaisiin katsoa, että suojan laajuus voisi riippua mahdollisista eroista, joita erityyppisten teosten taiteellisessa toteutuksessa saattaa olla.

98 Näin voidaan katsoa, että kun kyse on henkilökuvasta, direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohdassa taattu suoja ei voi olla rajoitetumpi kuin suoja, jota muut teokset, mukaan lukien muut valokuvateokset, saavat.

99 Edellä esitetyn perusteella neljänteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/98 6 artiklaa on tulkittava siten, että henkilokuva voi saada tämän säännöksen nojalla tekijänoikeudellista suojaa edellyttäen, että tällainen valokuva on tekijänsä sellaisen luovan henkisen työn tulos, joka kuvastaa tekijänsä yksilöllisyyttä ja joka käy ilmi niistä vapaista luovista ratkaisuista, joihin tekijä on päätenyt valokuvaa toteuttaessaan, mikä kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä kussakin yksittäistapauksessa. Sen jälkeen, kun on voitu saada varmuus siitä, että kyseessä olevaa henkilökuva voidaan pitää teoksena, sen suoja ei ole rajoitetumpi kuin suoja, jota mikä tahansa muu teos, mukaan lukien valokuvateos, saa.

Kolmannen kysymyksen a ja b kohta

100 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kolmannen kysymyksen a ja b kohta koskevat pääasiallisesti sitä, onko direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan e alakohdassa, luettuna yhdessä sen 5 artiklan 5 kohdan kanssa, tulkittava siten, että pääasian kaltaisessa tapauksessa sen soveltaminen edellyttää turvallisuusviranomaisen konkreettista, ajankohtaista ja nimenomaista pyyntöä tietyn valokuvan julkaisemiseksi etsintätarkoituksessa, ja jos tätä ei edellytetä, voivatko tiedotusvälineet vedota tähän säännökseen siinä tapauksessa, että ne päättävät omasta aloitteestaan ja ilman viranomaisten antamaa etsintäkuulutusta julkaista valokuvan yleiseen turvallisuuteen liittyvistä syistä.

- 101 Tähän on todettava, että direktiivin 2001/29 säännöksissä ei ole mainintaa tilanteista, joissa yleiseen turvallisuuteen liittyviin syihin voidaan vedota suojatun teoksen käyttöä varten, minkä vuoksi jäsenvaltioilla, jotka haluavat säätää tällaisesta poikkeuksesta, on laaja harkintavalta (ks. analogisesti asia C-462/09, Stichting de Thuis kopie, tuomio 16.6.2011, Kok., s. I-5331, 23 kohta).
- 102 Laaja harkintavalta perustuu nimittäin käsitykseen, jonka mukaan kukin jäsenvaltio kykenee parhaiten itse yksilöimään sille ominaisten historiallisten, taloudellisten, oikeudellisten tai sosiaalisten olosuhteiden valossa kansallisten tarpeidensa mukaisesti yleisen turvallisuuden vaatimukset (ks. analogisesti asia C-213/07, Michaniki, tuomio 16.12.2008, Kok., s. I-9999, 56 kohta).
- 103 Tällainen laaja harkintavalta on lisäksi myös sen oikeuskäytännön mukainen, jonka mukaan silloin, kun direktiivissä ei ole riittävän täsmällisiä kriteereitä direktiiviin perustuvien velvoitteiden määrittelemiseksi, on jäsenvaltioiden tehtävänä määritellä alueellaan asianmukaisimmat perusteet varmistaakseen sen noudattamisen (ks. asia C-245/00, SENA, tuomio 6.2.2003, Kok., s. I-1251, 34 kohta ja asia C-433/02, komisio v. Belgia, tuomio 16.10.2003, Kok., s. I-12191, 19 kohta).
- 104 Tästä huolimatta harkintavaltaa, joka jäsenvaltioilla on direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan e alakohdassa tarkoitettuja poikkeuksia säätäessään, on käytettävä unionin oikeudessa asetetuissa rajoissa.
- 105 Todettakoon tähän ensiksi, että oikeuskäytännössä on vakiintuneesti todettu, että toteuttaessaan unionin lainsäädännön soveltamista koskevia toimenpiteitä kansallisten viranomaisten on harkintavaltaansa käyttäessään noudatettava unionin oikeuden yleisiä periaatteita, joihin kuuluu suhteellisuusperiaate (ks. mm. asia C-313/99,

Mulligan ym., tuomio 20.6.2002, Kok., s. I-5719, 35 ja 36 kohta; yhdistetyt asiat C-231/00, C-303/00 ja C-451/00, Cooperativa Lattepiú ym., tuomio 25.3.2004, Kok., s. I-2869, 57 kohta ja asia C-496/04, Slob, tuomio 14.9.2006, Kok., s. I-8257, 41 kohta).

- 106 Tämän periaatteen mukaisesti toimenpiteillä, joita jäsenvaltiot voivat toteuttaa, on kyettävä saavuttamaan asetettu tavoite, eikä niillä saada ylittää sitä, mikä on tarpeen sen saavuttamiseksi (asia C-434/02, Arnold André, tuomio 14.12.2004, Kok., s. I-11825, 45 kohta; asia C-210/03, Swedish Match, tuomio 14.12.2004, Kok., s. I-11893, 47 kohta ja em. yhdistetyt asiat ABNA ym., tuomio 6.12.2005, 68 kohta).
- 107 Toiseksi todettakoon, että jäsenvaltioiden harkintavaltaa ei voida käyttää niin, että sillä vaarannettaisiin direktiivin 2001/29 päätavoite eli sen yhdeksännessä perustelukappaleessa ilmaistu tavoite taata suojan korkea taso muun muassa teosten tekijöille, koska se on ratkaisevan tärkeää luovan henkisen työn kannalta.
- 108 Kolmanneksi on todettava, että mainittua harkintavaltaa on käytettävä direktiivin 2001/29 4, 6 ja 21 perustelukappaleessa tarkoitettua tekijöiden oikeusvarmuutta koskevaa vaatimusta noudattaen siltä osin kuin on kyse teosten suojasta. Tämä vaatimus edellyttää sitä, että suojatun teoksen käyttäminen yleiseen turvallisuuteen liittyvistä syistä ei voi riippua siitä, millä tavoin suojatun teoksen käyttäjä itse vapaan harkintansa mukaan toimii (ks. vastaavasti em. asia Infopaq International, tuomion 62 kohta).
- 109 Neljänneksi todettakoon, että koska direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan e alakohta on poikkeus direktiivillä säädetystä pääsäännöstä eli siitä, että kaikenlainen kappaleen valmistaminen suojatusta teoksesta edellyttää tekijänoikeuden haltijan

suostumusta, on sitä vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tulkittava suppeasti (asia C-476/01, Kapper, tuomio 29.4.2004, Kok., s. I-5205, 72 kohta ja asia C-36/05, komissio v. Espanja, tuomio 26.10.2006, Kok., s. I-10313, 31 kohta).

- 110 Viidenneksi todettakoon vielä, että jäsenvaltioiden harkintavaltaa rajoittaa direktiivin 2001/29 5 artiklan 5 kohta, joka edellyttää direktiivin 5 artiklan 3 kohdan e alakohdassa säädetyn poikkeuksen käyttöön ottamiselta kolmen vaatimuksen täyttymistä eli sitä, että poikkeusta sovelletaan vain tietyissä erityistapauksissa, poikkeus ei ole ristiriidassa teoksen tavanomaisen hyödyntämisen kanssa ja poikkeus ei kohtuuttomasti haittaa tekijänoikeuden haltijan oikeutettuja etuja.
- 111 Kaikkien edellä esiin tuotujen tarkennusten ja vaatimusten perusteella ei jonkin tiedotusvälineen, kuten tässä tapauksessa lehtikustantamon, voida antaa ottaa itselleen yleisen turvallisuuden suojaamistehtävää. Näin on siksi, että ainoastaan valtion, jonka toimivaltaisilla viranomaisilla on asianmukaiset keinot ja koordinoitujen rakenteiden, on katsottava olevan kykenevä vastaamaan tällaisen yleisen edun mukaisen päämäärän saavuttamisesta ja vastuusta siitä tähän soveltuvilla toimenpiteillä, esimerkiksi etsintäkuulutuksen antamisella.
- 112 Lehtikustantamo ei näin ollen voi omasta aloitteestaan käyttää tekijänoikeudellista suojaa saavaa teosta vetoamalla yleisen turvallisuuden tavoitteeseen.
- 113 Kun otetaan huomioon lehdistön tehtävä demokraattisessa yhteiskunnassa ja oikeusvaltiossa välittää tietoa yleisölle ilman, että tähän kohdistuu muita kuin täysin välttämättömiä rajoituksia, ei voida sulkea pois sitä, että lehtikustantamo voi yksittäistapauksessa osallistua yleisen turvallisuuden mukaisten päämäärien toteuttamiseen julkaisemalla valokuvan etsinnän kohteena olevasta henkilöstä. Tällöin on kuitenkin edellytettävä, että käyttö tapahtuu tilanteessa, jossa toimivaltaiset kansalliset viranomaiset ovat tehneet päätöksen tai ryhtyneet toimenpiteisiin yleisen turvallisuuden takaamiseksi, ja että käytöstä päätetään kyseisten viranomaisten suostumuksella ja

yhdessä niiden kanssa, jotta voitaisiin välttää vaara siitä, että jouduttaisiin ristiriitaan viimeksi mainittujen toteuttamien toimenpiteiden kanssa. Turvallisuusviranomaisien esittämä konkreettinen, ajankohtainen ja nimenomainen pyyntö valokuvan julkaisemiseksi etsintätarkoituksessa ei ole kuitenkaan välttämätön.

- 114 Vastaajien väite, jonka mukaan tiedotusvälineiden on voitava lehdistönvapauden nimissä tukeutua direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan e alakohtaan, vaikka turvallisuusviranomaiset eivät olisi antaneet etsintäkuulutusta, ei voi vaikuttaa tähän päätelmään. Näin on siksi, että kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 163 kohdassa todennut, mainitun säännöksen ainoana tavoitteena on yleisen turvallisuuden suojaaminen eikä tasapainon löytäminen teollis- ja tekijänoikeuksien suojan ja lehdistönvapauden välillä.
- 115 Kuten Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 10 artiklasta ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 11 artiklasta käy ilmi, lehdistönvapautta ei ole tarkoitettu käytettäväksi yleisen turvallisuuden suojaamiseen vaan yleisen turvallisuuden suojaamisvaatimukset saatavat oikeuttaa lehdistönvapauden rajoittamisen.
- 116 Edellä esitetyn perusteella kolmannen kysymyksen a ja b kohtaan on vastattava, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan e alakohtaa, luettuna yhdessä sen 5 artiklan 5 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että lehtikustantamon kaltainen tiedotusväline ei voi omasta aloitteestaan käyttää tekijänoikeudellista suojaa saavaa teosta vetoamalla yleisen turvallisuuden vaatimuksiin. Sitä, että se voi yksittäistapauksessa myötävaikuttaa tämän päämäärän toteuttamiseen julkaisemalla valokuvan etsinnän kohteena olevasta henkilöstä, ei kuitenkaan voida sulkea pois. Tällöin on edellytettävä, että käyttö tapahtuu tilanteessa, jossa toimivaltaiset kansalliset viranomaiset ovat tehneet päätöksen tai ryhtyneet toimenpiteisiin yleisen turvallisuuden takaamiseksi, ja että käyttö tapahtuu kyseisten viranomaisten suostumuksella ja siitä päätetään

yhdessä niiden kanssa, jotta voitaisiin välttää vaara siitä, että jouduttaisiin ristiriitaan viimeksi mainittujen toteuttamien toimenpiteiden kanssa; turvallisuusviranomaisten esittämä konkreettinen, ajankohtainen ja nimenomainen pyyntö valokuvan julkaisemiseksi etsintätarkoituksessa ei ole kuitenkaan välttämätön.

Kolmannen kysymyksen c kohta

- 117 Kun otetaan huomioon kolmannen kysymyksen a ja b kohtaan annettu vastaus, kolmannen kysymyksen c kohtaan ei ole tarpeen vastata.

Toinen kysymys

Alustavia huomioita

- 118 Aluksi todettakoon, että unionin tuomioistuin joutuu toisen kysymyksen a ja b kohtaan vastatessaan tulkitsemaan samaa unionin oikeuden säännöstä eli direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohtaa.
- 119 Jäsenvaltioilla on tämän säännöksen nojalla mahdollisuus säätää poikkeuksista tekijän yksinoikeuteen valmistaa kappaleita teoksestaan silloin, kun kyse on lainauksista muun muassa arvostelua tai selostusta varten, sillä edellytyksellä, että lainaukset

koskevat teosta tai muuta suojattua aineistoa, joka on jo laillisesti saatettu yleisön saataviin, ja että lähde ja myös tekijän nimi mainitaan, jollei tämä osoittaudu mahdollottomaksi, ja että lainausten käyttö on hyvän tavan mukaista, sekä siinä laajuudessa kuin kyseinen erityistarkoitus tällaista käyttöä vaatii.

- 120 Säännöksellä pyritään näin estämään se, että tekijöille myönnetty yksinoikeus kapaleen valmistamiseen muodostuisi esteeksi sille, että yleisön saataviin jo saatetun teoksen osia voidaan julkaista sitä lainaamalla ja liittämällä lainaukseen selostuksia tai arvosteluja.
- 121 On riidatonta, että pääasiassa kyseessä oleva teos on Natascha K:n henkilökuva.
- 122 On huomattava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin lähtee olettamuksesta, jonka mukaan valokuvateos kuuluu direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohdan soveltamisalaan, eivätkä pääasian asianosaiset, huomautuksia esittäneet jäsenvaltiot ja Euroopan komissio ole tätä kiistäneet.
- 123 Toiseen kysymykseen ja sen a ja b kohtaan on vastattava tältä pohjalta lausumatta siitä, onko olettamusta pidettävä perusteltuna, tai siitä, onko riidanalaisten valokuvien käyttö tosiasiallisesti tapahtunut lainauksena.
- 124 Aluksi on tarkennettava direktiivin 2001/29 ranskankielisen version 5 artiklan 3 kohdan d alakohdassa olevan käsitteen ”mise à la disposition du public” (saatettu yleisön saataviin) sisältöä.

- 125 Tässä yhteydessä on muistettava, ettei direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohdassa eikä missään sen yleisesti sovellettavassa säännöksessä ole määritelmää siitä, miten ranskankielinen ilmaisu "mise à la disposition du public" on ymmärrettävä. Käsitettä käytetään lisäksi useissa asiayhteyksissä, eikä se ole niissä samansisältöinen, kuten direktiivin 3 artiklan 2 kohdasta voidaan nähdä.
- 126 Näin ollen direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohdalla on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tulkittava niin pitkälle kuin mahdollista sovellettavien kansainvälisen oikeuden sääntöjen, erityisesti Bernin yleissopimuksessa olevien määräysten, mukaisesti (ks. asia C-306/05, SGAE, tuomio 7.12.2006, Kok., s. I-11519, 35, 40 ja 41 kohta ja em. yhdistetyt asiat Football Association Premier League ym., tuomion 189 kohta); on huomattava, että yleissopimuksen 37 artiklan nojalla sen erikielisten versioiden tulkintaa koskevissa kysymyksissä ranskankielinen teksti on todistusvoimainen.
- 127 Bernin yleissopimuksen 10 artiklan 1 kappaleen, joka on aineellisen soveltamisalansa osalta rinnastettavissa direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohdtaan, ranskankielisen tekstin mukaan sallittuja ovat tiettyjen edellytysten vallitessa ainoastaan yleisön saataviin laillisesti saatetusta teoksesta tehdyt lainaukset.
- 128 Direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohdassa tarkoitettu teoksen "mise à la disposition du public d'une oeuvre" on siis ymmärrettävä niin, että se merkitsee samaa kuin "rendre cette oeuvre accessible au public". Tätä tulkintaa tukevat sekä ilmaisu "made available to the public" että ilmaisu "der Öffentlichkeit zugänglich gemacht", joita käytetään kumpakin samassa muodossa sekä direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohdassa että Bernin yleissopimuksen 10 artiklan 1 kappaleessa.

Toisen kysymyksen a kohta

- 129 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toisen kysymyksen a kohta koskee sitä, onko direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohdassa, luettuna yhdessä sen 5 artiklan 5 kohdan kanssa, tulkittava siten, ettei sen soveltamiselle ole esteenä se, ettei teosta tai muuta suojattua aineistoa lainaava lehtiartikkeli ole tekijänoikeudella suojattu kirjallinen teos.
- 130 Heti aluksi on todettava, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohdassa on lueteltu sen soveltamisedellytyksiä, joiden joukossa ei ole mainittu vaatimusta, jonka mukaan teosta tai muuta suojattua aineistoa on lainattava tekijänoikeudellista suojaa saavassa kirjallisessa teoksessa.
- 131 Toisin kuin Italian hallitus on kirjallisissa huomautuksissaan esittänyt, 5 artiklan 3 kohdan d alakohdassa käytetyllä ilmaisulla ”sillä edellytyksellä, että lainaukset koskevat teosta tai muuta aineistoa, joka on jo laillisesti saatettu yleisön saataviin”, tarkoitetaan yksiselitteisesti teosta tai muuta suojattua aineistoa, joka on lainauksen kohteena, eikä sitä aineistoa, jossa kyseistä lainausta on käytetty.
- 132 Siitä, mihin laajempaan asiayhteyteen direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohdan on katsottava kuuluvan, on muistettava, että kuten direktiivin 31 perustelukappaleessa on todettu, direktiiviä sovellettaessa on turvattava oikeudenmukainen tasapaino yhtäältä tekijöiden oikeuksien ja etujen ja toisaalta suojatun aineiston käyttäjien oikeuksien välille.

- 133 On myös muistettava, että vaikka direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohdassa lueteltuja edellytyksiä on unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön, johon on viitattu edellä 109 kohdassa, mukaan sovellettava suppeasti, koska tämä säännös on poikkeus direktiivillä säädetystä pääsäännöstä, näiden edellytysten tulkinnalla on kuitenkin voitava taata se, että poikkeuksen tehokas vaikutus säilyy ja että sen tavoitteita noudatetaan (ks. vastaavasti em. yhdistetyt asiat Football Association Premier League ym., tuomion 162 ja 163 kohta).
- 134 Direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohdalla pyritään oikeudenmukaisen tasapainon luomiseen teoksen tai muun suojatun aineiston käyttäjien ilmaisuvapauden ja tekijöille kuuluvan kappaleen valmistamisoikeuden välille.
- 135 Tämä oikeudenmukainen tasapaino taataan tässä tapauksessa asettamalla etusijalle käyttäjien oikeus ilmaista itseään vapaasti suhteessa tekijän tarpeeseen voida kieltää otteiden valmistaminen teoksestaan, joka on jo laillisesti saatettu yleisön saataviin, huolehtimalla samalla siitä, että tekijälle taataan lähtökohtaisesti oikeus saada nimensä mainituksi.
- 136 Tältä kaksitahoiselta näkökannalta arvioiden sillä, onko lainaus tehty tekijänoikeudellista suojaa saavassa teoksessa vai aineistossa, joka ei saa tällaista suojaa, ei ole merkitystä.
- 137 Edellä esitettyjen huomioiden perusteella toisen kysymyksen a kohtaan on vastattava, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohtaa, luettuna yhdessä sen 5 artiklan 5 kohdan kanssa, on tulkittava siten, ettei sen soveltamiselle ole esteenä se, ettei teosta tai muuta suojattua aineistoa lainaava lehtiartikkeli ole tekijänoikeudella suojattu kirjallinen teos.

Toisen kysymyksen b kohta

- 138 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toisen kysymyksen b kohta koskee sitä, onko direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohtaa, luettuna yhdessä 5 artiklan 5 kohdan kanssa, tulkittava siten, ettei sen soveltamiselle ole esteenä se, ettei teokseen tai muuhun suojattuun aineistoon, jota on lainattu, ole merkitty tekijän tai taiteilijan nimeä.
- 139 Direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohdan säännöksillä vahvistetaan periaatteellinen velvoite, jonka mukaan lainauksessa on ilmoitettava lähde ja tekijän nimi, ellei tämä osoittaudu mahdottomaksi, edellyttäen, että lainaus on teoksesta tai muusta suojatusta aineistosta, joka on jo laillisesti saatettu yleisön saataviin.
- 140 Tässä yhteydessä on tuotava esiin se, että ennakkoratkaisupyyntöön mukaan pääasian vastaajat ovat ilmoittaneet muita yksityiskohtia mainitsematta saaneensa riidanalaiset valokuvat uutistoimistolta.
- 141 Koska riidanalaiset valokuvat olivat, ennen kuin pääasian vastaajat olivat niitä käyttäneet, uutistoimistolla, joka oli pääasian vastaajien mukaan luovuttanut ne niille, voidaan perustellusti olettaa, että uutistoimisto oli saanut kyseiset valokuvat käyttöönsä laillisesti. Näin ollen on katsottava, että riidanalaisen kuvien tekijän nimi oli tässä yhteydessä mainittu. Jos mainintaa ei ollut, kyseessä oleva yleisön saataville saattaminen on ollut laitonta, minkä vuoksi direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohtaa ei voida soveltaa.

- 142 Koska riidanalaisten valokuvien tekijän nimestä on jo ollut maininta, valokuvien myöhemmille käyttäjille ei ole ollut millään tavoin mahdotonta mainita sitä direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohdassa tarkoitetun veloitteen mukaisesti.
- 143 On kuitenkin muistettava myös se erityispiirre, että nyt kyseessä oleva riita-asia liittyy rikostutkintaan, jossa toimivaltaiset kansalliset turvallisuusviranomaiset olivat vuonna 1998 tapahtuneen Natascha K:n sieppaamisen jälkeen antaneet etsintäkuulutuksen, jossa oli käytetty riidanalaisia valokuvia.
- 144 Näin ollen ei voida sulkea pois sitä, että kansalliset turvallisuusviranomaiset ovat olleet riidanalaisten valokuvien, joita pääasian vastaajat ovat myöhemmin käyttäneet, yleisön saataviin saattamisen taustalla.
- 145 Tällainen yleisön saataviin saattaminen ei direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan e alakohdan mukaan, sen 5 artiklan 3 kohdan d alakohdasta poiketen, edellytä tekijän nimen mainitsemista.
- 146 Tästä syystä se, ettei alkuperäinen käyttäjä, joka voi vedota mainittuun 5 artiklan 3 kohdan e alakohtaan, ole maininnut suojattua teosta yleisön saataviin saattaessaan teoksen tekijän nimeä, ei vaikuta toimen laillisuuteen.
- 147 Esillä olevassa asiassa siinä tapauksessa, että toimivaltaiset kansalliset turvallisuusviranomaiset ovat alun perin saattaneet riidanalaiset valokuvat yleisön saataviin direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan e alakohdan mukaisesti, ja siinä tapauksessa, että tekijän nimeä ei ole tämän alun perin laillisesti tapahtuneen käytön yhteydessä mainittu, se, että lehdistö on myöhemmin käyttänyt näitä samoja valokuvia, on tosin

edellyttänyt direktiivin 5 artiklan 3 kohdan d alakohdan mukaisesti niiden lähteen vaan ei välttämättä niiden tekijän nimen mainitsemista.

148 Näin on siksi, että koska lehdistön tehtävänä ei ole ottaa selvää tällaisen laiminlyönnin syistä, sen on tämänkaltaisessa tilanteessa mahdotonta saada selville ja/tai mainita tekijän nimeä, minkä vuoksi sen voidaan katsoa vapautuvan periaatteellisesta velvollisuudesta mainita tekijän nimi.

149 Edellä esitetyn perusteella toisen kysymyksen b kohtaan on vastattava, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohtaa, luettuna yhdessä sen 5 artiklan 5 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että sen soveltamisen edellytyksenä on velvollisuus mainita teoksen tai muun suojaa saavan aineiston, joita on lainattu, lähde ja tekijän tai taiteilijan nimi. Jos nimeä ei direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan e alakohdan perusteella kuitenkaan ole mainittu, tätä velvollisuutta on katsottava noudatetun jo sillä, että lähde on mainittu.

Oikeudenkäyntikulut

150 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohtaa on tulkittava siten, että tämän säännöksen soveltamiselle ei ole esteenä se, että useita eri vastaajia vastaan nostetut kanteet, jotka koskevat sisällöltään samanlaisia tekijänoikeuden loukkauksia, perustuvat jäsenvaltioissa erilaisiin oikeudellisiin perustoihin. Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida kaikkien asiassa esiin tulleiden seikkojen perusteella, onko vaaraa siitä, että kanteiden käsittely eri oikeudenkäynneissä johtaa keskenään ristiriitaisiin ratkaisuihin.
- 2) Tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajan yhdenmukaistamisesta 29.10.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/98/ETY 6 artiklaa on tulkittava siten, että henkilökuvaa voi saada tämän säännöksen nojalla tekijänoikeudellista suojaa edellyttäen, että tällainen valokuva on tekijänsä sellaisen luovan henkisen työn tulos, joka kuvastaa tekijänsä yksilöllisyyttä ja joka käy ilmi niistä vapaista luovista ratkaisuista, joihin tekijä on päätenyt valokuvaa toteuttaessaan, mikä kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä kussakin yksittäistapauksessa. Sen jälkeen, kun on voitu saada varmuus siitä, että kyseessä olevaa henkilökuvaa voidaan pitää teoksena, sen suoja ei ole rajoitetumpi kuin suoja, jota mikä tahansa muu teos, mukaan lukien valokuvateos, saa.
- 3) Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY 5 artiklan 3 kohdan e alakohtaa, luettuna yhdessä sen 5 artiklan 5 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että lehtikustantamon kaltainen tiedotusväline ei voi omasta aloitteestaan käyttää tekijänoikeudellista suojaa saavaa teosta vetoamalla yleisen turvallisuuden vaatimukseen. Sitä, että se voi yksittäistapauksessa myötävaikuttaa tämän päämäärän toteuttamiseen julkaisemalla valokuvan etsinnän kohteena olevasta henkilöstä, ei

kuitenkaan voida sulkea pois. Tällöin on edellytettävä, että käyttö tapahtuu tilanteessa, jossa toimivaltaiset kansalliset viranomaiset ovat tehneet päätöksen tai ryhtyneet toimenpiteisiin yleisen turvallisuuden takaamiseksi, ja että käyttö tapahtuu kyseisten viranomaisten suostumuksella ja siitä päätehtään yhdessä niiden kanssa, jotta voitaisiin välttää vaara siitä, että jouduttaisiin ristiriitaan viimeksi mainittujen toteuttamien toimenpiteiden kanssa; turvallisuusviranomaisten esittämä konkreettinen, ajankohtainen ja nimenomainen pyyntö valokuvan julkaisemiseksi etsintätarkoituksessa ei ole kuitenkaan välttämätön.

- 4) Direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohtaa, luettuna yhdessä sen 5 artiklan 5 kohdan kanssa, on tulkittava siten, ettei sen soveltamiselle ole esteenä se, ettei teosta tai muuta suojattua aineistoa lainaava lehtiartikkeli ole tekijänoikeudella suojattu kirjallinen teos.

- 5) Direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan d alakohtaa, luettuna yhdessä sen 5 artiklan 5 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että sen soveltamisen edellytyksenä on velvollisuus mainita teoksen tai muun suojaa saavan aineiston, joita on lainattu, lähde ja tekijän tai taiteilijan nimi. Jos nimeä ei direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan e alakohdan perusteella kuitenkaan ole mainittu, tätä velvollisuutta on katsottava noudatetun jo sillä, että lähde on mainittu.

Allekirjoitukset